

TOMORY ZSUZSA

V. ELŐADÁS

V. NÉPÜNK EMLÉKŐRZŐ TEHETSÉGE

A TANÚ FŐ KÖTELESSÉGE AZ EMLÉKŐRZÉS!

*"Őrizzük emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy végleg elveszenek,
s ezáltal üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen,
s kétesebb a jövő."
- Ipolyi Arnold -*

A TEREMTÉS TELJESSÉGE

**Népünk ősemlékezete a teremtés pillanatát rögzíti,
s békére törekvő lénye a szép, a jó megőrzésére irányul.**

Nem volt, nem lesz, nincsen ma sem semmi, ami nem volna eleve jelen a Világmindenség, Isten világának teljességében.

Szabad akaratunk kívánságait felnyújthatjuk az Ég felé, s a válaszok meglepő sokasága özönlik felénk, várt és soha el sem képzelt helyekről. Ahogy ősi imáinkban tanuljuk: csak ki kell állni ajtónk elébe, s belátunk a mennyország ablakán. **Népünk ősemlékezete a teremtés pillanatát rögzíti, s békére törekvő lénye a szép, a jó megőrzésére irányul.**

A világ ősemlékei DNS-ünk, örökletes egységeink részei, s mindig elárulják származásunk szent helyét.

Nyelvünk a világ nyelveinek DNS-e, mely mindig elmondja nekünk, az illető nép hol, mikor, mely őstörzseinkkel találkozott történelme során, illetve mely őstörzsek rakták le műveltsége alapköveit.

Nyelvőrzésünk több rétegű. A következők igényelik figyelmünket:

1. A gondolat tisztasága

Néhány példa:

Vidékünkön táltosok rendszeresen látogatták a gyermekes családokat, s tanították a gyermekeket. Nálunk is járt egyszer egy „koldús”. Nem óhajtott a házba jönni, leült a diófánk alatt levő asztalhoz. Anyám meghagyta, hogy a szép, vendég terítővel, étkészlettel ott terítsek meg neki, s tálaljam az ebédet. Tudom, csodálkoztam, mert ezt nem szoktuk így tenni. Nem emlékezem már, miről beszélt e tisztelt vendég ebéd közben. De ebéd után sétált velem a kertben. Kérdezte van-e bodza bokrunk? Nem volt de a szomszéd kertjéből átnőtt egy ilyen ág. Ő vágott egy darabot, s ebből sípot készített. Nagy örömmre nekem adta. Ő meg intett:

„Vigyázzál, hogy mindig tisztán szóljon a dal...” Azóta is gyakran gondolok reá, s igyekezem, hogy a dal tisztán szólaljon meg. Akkor is, amikor a dal tanítás. Akkor is, amikor ez nem népszerű.

Ellenségeink ténykedésének következménye, a nyelvcsalád elméletek gyártása, nyelvcsaládok, különböző nyelvcsoporthoz egymásnak úszítsa, elhítelve velük, hogy van felsőbb- és alsórendűbb nyelv. Ezzel jó talajt készítettek a viszályok számára – amint látjuk évszázados lejárattal. Teljesen ellentétes a magyar gondolkodással, s udvariassággal nemcsak nyelvünk „nyelvcsaládba sorolása”, de e közben a finn nép megsértése is: „Halszagú rokonság”-nak nevezve őket. **A nyelvcsalád elméleteket és ezzel járó megkülönböztetéseket, valamint e halszagú megállapítást nem magyar lélek szülte.**

Csak a magyar lélekkel egybecsengő elméleteket fogadjunk el!

E pontnál kell hangsúlyoznom, hogy nyelvünk ősnyelv, a nyelvnek DNS-e. **Minden más műveltség utódműveltségünk, utódnyelvünk, utódvallásunk, s folytathatnánk a sort.** Hiú dicsekvésnek látszik, de hozzá kell szoknunk e valóságához: népünk a világ ősnépének utolsó maradványa, tehát Ősnép. Ősünk csak a Világ Teremtője. (Itt megkérdőjelezhetjük a hiú szó kapcsolódásait: a padlás tere, mely üres és sötét....)

2. A nyelv dallama és kiejtése

A nyelv hatalmas erőt képvisel a lét minden szintjén: mind a fény, mind a hang hatalmas birodalmában.

Az amerikai Discovery Magazin 1997. novemberi számában megjelent „A nagy robbanás visszhangja”⁴² című cikk a következőket mondja: „A nagy robbanás alkalmával kétféle fény született. Az első a robbanás pillanatával keletkezett, a második a mai napokban lévő fény, nem sokkal az ősködök rendeződése idején...” Majd: „A világ egy nagyon fényes és zajos hely a másodlagos fény és sugárzása miatt...” S „A teremtés anyagának hullámzása aligha több, mint hanghullámok a hatalmas, terjedő plazmában.” Itt ismét ámulattal kell néznünk nyelvünk és hagyományaink világára, mely **magas mennyég hangosságáról, kacagó⁴³ hajnalhasadásról** beszél, korokkal megelőzve a mai tudományt.

Ősemlékeink legfőbb megőrzői az asszonyok, anyák – a természet törvényei szerint. Majd látandjuk, hogy **anyaságunk az anyag tulajdonságain nyugszik**: befogad, emlékezik, illetve megőriz, életet ad és táplál. Ha valaki kételkedne ezen állítás igazában, mesemondóink tanácsával tudok szolgálni: „**aki nem hiszi, járjon utána...**”. Illetve menjen el egy fazekashoz, s figyelje meg, hogy a már elkészült, de még ki nem égetett agyagedény külső behatás ellenére is megőrzi alakját, melyet készítőjétől kapott. Asszonyaink így őrizték meg a Teremtéssel kapcsolatos ősemlékeket, az életszálak szerepét (jelképe a csavart szárú tulipán, vagy liliom, s a tündérek szötte gyöngyös életfonál) melyet a késői utódok ma DNS-nek neveznek, megőrizték a kárpátmedencei őstengerek állatvilágának képét kézimunkáikon. A Kárpátmedence ősföldrajzát, a valahai szigetvilágot e helyek nevében adják át a mának, s a bronzkori házak szerkezetét, mely ugyancsak kézimunkájuk része. Hímzéseiken ott találjuk a fénykereszteket, melyek e földi élet minden sejtjét éltetik. E téren ajánlom Magyar Adorján **A magyar építőizlés** című könyvét.

Volt-e már valakinek olyan ismeretlen helyről érkező indítéka, hogy ezt, vagy azt a kézimunkát ki kell hímezni, vagy ezt a darab fát megfaragnom, ezt a verset megírnom, ennek a történelmi kornak titkait feltárnom? – Ilyenkor rég elköltözött őseink munkáit folytatjuk...

⁴² *Echo of the Big Bang*, by Gary Taubes, Discovery, November 1997

⁴³ Kacag szavunk valaha fényeset is jelentett, amint az megmaradt kacagány, fényes öltözetet jelentő szavunkban.

Asszonyaink után ihletett költőink, művészeink lelkéből köszönt vissza reánk az ősmult. Jelen sorozatom alapjául József Attila *A Dunánál* című költeményéhez folyamodom egy-egy kérdés emberi szintre hozásakor mely az örök, kitörölhetetlen emlékezés előtt hajt fejet (1. Melléklet).

József Attila

A Dunánál

*“A rakodópart alsó kövén ültem,
néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
Alig hallottam, sorsomba merültem,
hogy fecseg a felszín, hallgat a mély.
Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna.*

*Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ősz szemlélget velem.*

*Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.
S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.*

***Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
Enyém a mult és övék a jelen.
Verset irunk - ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.”***

Ugyanakkor műveltségünk ellenségeinek módszerét, a nevetségessé tételt, elhallgatást meg kell említenem. Iskoláinkban annak idején e nagyszerű műből a Dunán úszó dinnyehéj miatt neveltették ki a költőt és költeményét, nehogy meginduljon bennünk a szent emlékezés folyamata.

Bél Mátyás

(1684. március 24., Ocsova, Zólyom m. -- 1749. augusztus 29., Pozsony)

<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/b/bel.htm>

Korának kiemelkedő tudósa volt. Életművén belül jól elhatárolható nevelési, nyelvészeti, történeti forrásfeltáró és kutatói munkássága, a magyar földrajztudomány

megalapozása, a leíró néprajz és a gazdaságtudomány úttörő művelése, valláselméleti tevékenysége.

Folytatás: melléklet

*

Magyar Adorján

Magyar Adorján ott kezdte munkáját, ahol Bél Mátyás abbahagyta anélkül, hogy akkor azt ismerte volna. E csodálatos, „önműködő” megőrzési folyamatra később ébredt. **Ahol a teljes mérvű elkötelezettség kialakult, a folytatás előfeltétele születik meg.**

Adorján első tanítója **Désy Ferenc**, székely öregúr, kiről így ír:

Helyénvalónak tartom itt még a következőket elmondani:

Még 16-17 éves koromban ismerkedtem meg Désy Ferenc székely öregúrral, aki nekem először beszélt arról, hogy magyar őseink egyáltalán nem voltak olyan műveletlen nemzet, mint amilyenek őket főképp ellenségeink állítják, de amit az idegen befolyás alatt álló magyarok is már elhisznek, és hogy hiszen műveletlen népek nem tudnak írni, olvasni, holott őseinknek már a keresztény kor előtt is saját, gyönyörűen fejlett írásuk volt: a rovásírás. Ő mondotta volt nekem, hogy Csodaszarvas regénkről se gondoljam, hogy az csak amolyan költői, de naiv és valótlan rege, mert annak minden szava csak jelképezés, aminek értelmét azonban ma már senki sem tudja és hogy annak máig fönmaradott alakja egy ősrégi nagyszerű egésznek csak utolsó maradványa.

Tény pedig, hogy utóbb a Csodaszarvasról és mindarról ami ez ősrégével összefüggésben van, „A Csodaszarvas” cím alatt régebben egy cikket, utóbb pedig még egy terjedelmes könyvet is írtam.

Ő, Désy, mondotta volt nekem azt is, hogy a mi ősműveltségünk ezredévekkel régibb az árja és sémita népek keletkezésénél is, valamint ő mondotta volt nekem azt is, ne hinném, hogy ősvallásunk amolyan csak lóáldozatokból és holmi babonákból álló barbár valami volt, amilyenek ellenségeink, a keresztény papság és a tudatlanok mondják, tanítják és hiszik.

A magyar nyelvből is magyarozott nekem akkor egyet-mást, amit azonban, még félig gyermekésszel, nem értettem és komolyan venni sem tudtam, később pedig az általa mondottakra visszaemlékezve, mindazt téves fejtegetésnek tartottam mert hiszen akkor még kevés nyelvismereteim voltak és én is az „ázsiai nomádság” elmélete befolyása alatt állottam, abban hittem. Holott ma belátom, hogy habár Désy állításai részben tényleg tévesek, de mégis egy ismeretlen, de nagyszerű valóság derengései voltak, amelyet ő székely őseitől, atyáitól örökölt. Úgyszintén észrevettem, hogy hiszen többi állításai is mind egy a kereszténység elfogadása következtében feledésbe merült, de ott az erdélyi havasok és erdőségek között, a világtól elszigetelve élő székely-magyaroknál homályos és a kereszténység üldözése miatt csak titokban mégis még élő fogalomkör kezdő alapját és ezzel kapcsolatban ősvallásunknak a hímelvűségén és nőelvűségén alapuló voltát bírta megállapítani, értve itt ősműveltségünknek csak szellemi, de nem anyagi és ipari részét. Művében bebizonyítva ezen kívül csak még annyit láthatunk, hogy a turániak, és ezek között a magyar nemzet is, ősrégi művelt népek, valamint, hogy a magyar nyelv is a sémita és árja nyelveknél régibb, illetve hogy ősalakjában már

eme nyelvek keletkezése előtt is megvolt. Hogy pedig a Déry által megismert nyelvi jelenségeket bővebben bírta kifejteni és kimutatni, ezt elősorban is nagy nyelvtudásának (magyar, francia, angol, német, latin, görög és héber), valamint szorgalmas tudományos kutató munkájának is köszönhetjük. Hogy viszont mindezt én még tovább fejleszthettem, ezt én is ugyanígy elsősorban nyelvtudásomnak (kilenc nyelv), valamint kitartó munkámnak köszönhetem, habár nagyobb eredményt mégis csak azért értem el, mert az "ázsiai eredet" és "nomádság" téveszme voltát fölismerve, ezt teljesen elvettem.

Megjegyzem itt még azt is, hogy fajunkat illetőleg a "turáni" elnevezést azért használom, mert ez már általánosan elfogadott, habár tudom, hogy fajunk őshazája nem a Turáni Fennsík volt, hanem Közép-Európa Kárpát-medencéje, azaz tehát Magyarország területe. (Az ősműveltség 5.old.)

Gyakran hivatkozik Fáy Elek a Magyarok őshona (Budapest, 1910) című munkájára. Az MVSZ kiadásában megjelent 13. sz. Kisenciklopédiájában többször találkozunk nevével Magyar Adorján Hold és idő cikkében. Egy idézet: E népi hagyományainkból, valamint a különböző szomszédaink által tőlünk átvett töredékekből még ma is rekonstruálható egykori nagyszerű és fenséges szimbolikájú eredetregénk. És véletlenség-e vajon még az is, hogy az Égei Tenger görögölötti őslakóinál valamint Elő-Ázsiában is Heraklesz széltére nevezetett Makar és Magar néven is? (Lássad: Movers: „Die Phönicier.” És Fáy Elek: „A magyarok őshona.”)

Történelmi ismereteink tisztázása érdekében fontosnak tartom Magyar Adorján Zrinyi Miklóssal, valamint a Magyar Szent Koronával kapcsolatos feljegyzését:

A következőket MAGYAR ADORJÁN: „Az Ősműveltség” című művéből idézem szó szerint. (938 és 945 old.)

„Szerém szavunkkal egyező a szerény szavunk is, de ezenkívül, amint erről már „Szemere” fejezetünkben is szó volt, a felvidéki magyarság nyelvében ma is szemere lány = szerény, szende, szemérmes lány. Sőt a Zrinyiek e neve sem más, mint boszniai származásuk helységre Szerény, avagy Zeriny (ma Zriny) nevének elszlávosított, magánhangzókihagyásossá tett származéka, aminthogy régi okmányokban, Zrinyi Miklóst ábrázoló képeken, e hősünk neve sohasem fordul elő „Zrinski”-nek írva, ahogyan őt a horvátok ma nevezik és horvát hősnek állítják, hanem mindig Zrini, Serini alakban. Bár kevéssé ismert, de valóság, hogy Bosznia északibb, sík, a Száván alóli részét régebben még az ottani horvát lakosság is Alföld-nek nevezte, azaz tehát Alföld-nek, ami tanúsítja, hogy Bosznia e gabonatermelő sík része régen, a görög háborúk előtt, még magyar, azaz szarmata, lakosságú volt, ahonnan ez őslakosság csak a török uralmat már rég elfogadott és nagyrészt mohamedán vallásra is térő szlávság telepedett, míg a kevés ottmaradott őslakosság nyelvileg elszlávosodott. De ilyen, a törökök elől elmenekült boszniai magyarok, azaz szarmaták voltak tehát a Zrinyiek, azaz Szerinyiek is. Én azonban még az első világháború után is ismertem egy boszniai magyart, aki csak jugoszláv katonaságnál tanult meg szerbhorvátul, eggyel pedig leveleztem is, aki magyarul de már csak horvát helyesírással tudott írni.”

Eddig a Zrinyiekkel kapcsolatos idézet. Magyar Adorján fenti műve 945. oldalán közölt kép egy 1566 évben készült okmány másolata, s ezen Zrinyi neve még „Serin”-nek van írva.

Zrinyi nevének háttérével kapcsolatos ismeretek ismét emlékeztetnek bennünket arra is, hogy a Habsburg erőpolitika emberei által írott történelmünket felül kell vizsgálnunk, s **érvényt szerezniünk a magyar igazságnak.**

Itt még meg kell jegyezni, hogy Magyar Adorján figyelmeztetett sok, idegen eredetűnek vélt magyar valódi magyarságára. Ilyen például az Ungár név, mely egy sváb faluban élő magyar ottani elnevezése. Ugyan ilyen a Bekker név, hiszen jó kenyeret csak magyar pék süített abban a korban, s e név mögött is magyar ember dolgozott idegen környezetben.

*

A MAGYAR SZENT KORONA

A magyar korona legbelső és legrégebbi része egy sima aranycsésze, amely félgömbalakú. Ez ősmagyar eredetű. ... E csésze több ezer éves már s az ősmagyar fejedelmek ősrégi koronája volt. Igen sok monda szól róla még idegen népeknél is. Az ősmagyar férfiak fővege ugyanis sima, félgömbalakú sapka volt, fiataloké piros, felnőtteké aransárga színű. Ugyanez később fémből, aranyból is készült s így váltott koronává és sisakká is. Mint sisak később fülvéddel, nyakvéddel is ellátott.

A sima, félgömbalakú csésze üregével felfelé (mint csésze) pedig nőiségi jelkép. Üregével lefelé, mint sapka, a Nap jelképe is volt s őseink a Napisten is ilyenekkel fején ábrázolták. (A Napisten mai népmeséinkben mint arany hajú Szép Miklós, Világszép úrfi, Szép Palkó, Aranyhajú Szép Miklós királyfi szerepel. Az aranyhaj a nap sugarait jelenti.)

Szent Koronánk e belső arany csészéje még fel volt tüntetve az 1896 évi Meyers Lexiconban. E belső aranykorona Ferenc József koronázásakor tűnt el, s azóta helyettesítik holmi arany színű anyaggal (Magyar Adorján, jegyzeteinek 7149 oldala.)

Ennek figyelembe vétele több kérdésre választ adhat.

*

Csekélységem története akkor kapcsolódott Magyar Adorján munkásságába, amikor **Baranya** szavunk nyomán egyre többet ismertem fel a B-r,p,f,v -- Avar szócsoport gondolkodásából, hagyományaiból. Akkor hallottam Magyar Adorjánról először, s félve kérdeztem meg tőle, hogy mindez helyesnek fogható-e fel? – Válaszában elmondta, hogy ez pontosan az Ő Avar fejezete, melynek újraírásán – az Ősműveltség veszte miatt – most dolgozik.

Így kezdődött kapcsolatunk, melyben szerepem a megőrzés és továbbadás. A számomra sorsdöntő Avar fejezetet bővebben tárgyaltuk östörzseinkkel kapcsolatban.

A kor elhaladt felettem, s Magyar Adorján munkásságát, de főleg szellemét szeretném átadni Dr. Szűcs Gábornak, ki az Adorjántól kapott útmutatást korunkba helyezve adja át a saját és gyermeke korosztályának. S mindenki másnak, aki népünk lelkének kincseit életébe szeretné ültetni.

Meg kell említenem korunk találmányai segítségével történő megőrzést. Friedrich Klára rovásírás szakértőnk mentette meg Dr. Pack Sándor Kerepesi temetőnk megmentését tartalmazó világháló részletet. Hálás köszönet érte!

http://www.agt.bme.hu/staff_h/varga/foto/kerepesi/egyesített.html

Csókás Ferenc és Székely András

Csókás ferenc a Garam menti kurtaszoknyás Hétfalu szellemi, lelki kincsit gyűjtögette egy életen át. Ezek a falvak: **Bart, Gerampáld, Kisgyarmat, Kéménd, Kicsind, Kőhidgyarmat, Bény.**

Tudjuk-e miért kurtaszoknyás a Hétfalu? – Ha nincs emlékező, el kell mondani a török előljárók követelését, hogy a leányok szoknyáját egy arasszal meg kell rövidíteni. Az asszonyok szótfogadtak, de amennyit levágtak a szoknya hosszából, annyival megnyújtották a derekát... Arról már nem szól a rege: mit szóltak ehhez a törökök?

 Bényi népviselet

Maga Csókás Ferenc bényi lakos volt. Bény hagyományainak lelkes és áldozatos gyűjtője. Falujának őstörténetére eszmélve színdarabokat írt történelme egy-egy részletéről, ahol a színdarabban szereplő személyek a történések szereplőinek egyenes ágú leszármazottai. Például,

amikor a *Kutacska* sorsáról írt, az abban az időben élő polgármester késői unokája játszotta el e szerepet. A Kutacska keletkezésekor Szent László nemes alakja is megjelenik. Falujának népe pontosan emlékezik a rövid, római jelenlétre, s megőrizte annak emlékét, hogy Marcus Aurelius császár ott kezdte írni Meditációit, s azt is, hogy a későbbi Szent István királyt a földvárnál avatták a német lovagrendbe fiatal legény korában.

Minden alkalommal helyi születésű emberek szerepét híven megőrizte a népemlékezet, s rajtuk keresztül Csókás Ferenc, ki mindezt papírra is vetette, s az akkor beinduló Magyarságtudományi Értesítőnek átadta, s személyes látogatásra is meghívott. Azóta sokan elmennek az évenként megtartott Újkenyér ünnepére, a Kutacska emlékezetére rendezett áhitatosságra, később a fenti színdarabok megtekintésére. A miskolci Nagy Lajos egyetem növendékei is meglátogatták Dr. Gyárfás Ágnes jóvoltából, Gondos Béla segítségével. Így éled a múlt – így tanulunk őseinktől ma is. Rajtunk múlik gyermekeink hasonló jövője.

Bényt egyedülálló hagyományain túl a kerek templom, a kéttornyú templom, a Szentkút, illetve Kutacska, ahogy az ottani nép nevezi, s a Kárpátmedence legnagyobb, hármas gyűrűjű vársánca teszi nevezetessé. **Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a kerek templom padlója alatt eredetileg egy egyenlőszárú napkereszt volt,** ezt a templom szovjet időre eső javításakor befedték. Ugyancsak a kerek templom hangvisszaverődése hazai építészetünkben egyedülálló: attól függően, hogy az énekelő egyén a tizenkét ülőfülke melyikéből szólal meg, a hangja az első fülke legmagasabb hangjától fokozatosan mélyül, az utolsó fülke legmélyebb hangjáig. A Zeneakadémia kiküldöttje tanulmányozták is e hangjelenséget. **(PALÓC KARÁCSONY** Részlet a Magyarságtudományi Értesítő 8. számából.)

<http://muvtor.btk.ppke.hu/romanika/s08622.jpg> A körtemplom fülkéi

<http://muvtor.btk.ppke.hu/romanika/s08613.jpg> északi oszlopfő

<http://muvtor.btk.ppke.hu/romanika/s08605.jpg> déli oszlopfő

A BÉNYI KÖRTEMLOM

Dr. Gyárfás Ágnes igazgatónővel

A Garam parti lakosság egy ősi énekét hozza számunkra Székely András (1870-1949) és Csókás Ferenc (1942) bényi lakosok gyűjtése:

*“Atilla a húnok királya
patak torkolattú főjebb,
Garam fojó medribe,
Nagy fűzfák árnyikába,
madarak dalánál,
csobogó viz alatt alussza álmát.
Nagy tisztességgel mennyünk el arra,
csendesen szójjon a juhász furujjája,
Ne pattogjon itten a kondás ustora,
Zajt netegyen a halász hállója.*

Ne felejtsd el ides unokám, hogyha bajba lesztek, együn és megvid kargyáva.”
– intik az utókort.

Osvald Árpád és CSIPER

Osvald Árpád jegyezte fel a csallóközi tündérvilág hű énekmondója létét. Neve **Csiper** volt, s e vidék történetével egybenőve őrizi az aranykor emlékeit⁴⁴.

Néhány mondatot idézek Osvald Árpád munkájából: “*Ki volt Csiper? .... Öreg, -- fiatal? Egyszerű halász-vadász ember, ki a természet kényszerítő, ajakzáró csendjét, csillagzuhanó estéken összeroppantotta...?*

Új dolgok látója, örök lázadó, vagy csak megkövesedett hagyományok őrzője, továbbadója...? Egy név, melynek gazdája énekelt, s így dal nélkül, lemeztelenítve, megfosztva tartalmától, legendának is kevés.

De jó tudni, hogy Csallóköz mocsaras, zsombékos tájain századokkal ezelőtt már énekszó röpött a magasba, szélverte nádasokból kiáltották világgá az emberi lélek örömét és fájdalmát. S az ének, mely valamikor világgá kiáltódott – nem tűnhet el soha nyomtalanul.”

Mi készítette Osvald Árpádot, hogy Csiperről szóljon? – Népünk lelke.

Csallóközi tájrészlet ma. Csiper is itt járhatott.

Népünk lelke

A szó legszorosabb értelmében a teremtés hajnaláig visz bennünket vissza.

Ezeket az ősemlékeket úgy hívjuk, hogy dal, vagy ima, vagy mese – de tartalmuk a teremtéstől a mába vezető fényfonál.

Egy ilyen énektöredéket említek:

*Amott kerekedik egy fekete felhő,
Csodálatos szarvas abból támad elő...*

Tudományunk csak most fedezte fel e fekete felhők létezését, s ezeket csillgbölcsödének nevezték el. Népünk ősemlékei létüket korokkal előbb már kézről kézre adták, hogy baranyai, s

---

⁴⁴ Osvald Árpád *Énekszó*, Microgram, 1995).

más népegységeinknél töretlen következetességgel megjelenjenek a teremtést idéző karácsonyi szertartásainknál.

Ilyen hihetetlen ősemlékünk Napunk születésével kapcsolatos. Nyelvünk nyomán tudjuk, hogy **Magúr** neve a magyar **M-g** szócsoporthoz tartozik, azt is, hogy **Ég** szavunkból származik, s az anyag **M** hangjának hozzáadásával **az ősteremtés része**.

Tőle származnak anyagi életünk közvetlen feltételei: a **mag**, a benne rejlő étellel, a **meggy**, mely nemcsak csallóközi őseinket örvendeztette meg kellemesen savanykás ízével, mely egyúttal a DNS jelképe is: valamennyi őstörzsünk szent gyümölcse savanykás, sőt a tőlünk kiszakadt keltáké is, akik valami savanyú gyümölcsre emlékeznek legendáikban, ahol éltető erejűnek tudták „bizonyos *piros bogycsók*”-at, melyek a Tündérek kertjében növekvő Élet Fájának gyümölcsei. Már nem emlékeztek ezen bogycsók nevére és jelképes értelmére, tehát itt is a kelták részéről való átvétellel van dolgunk. **Magyar** népünk szent **meggyfája, szereméink somja**, e savanykás, piros gyümölcsök az élet alapját képező DNS élettani szerepének ismeretét őrizték meg számunkra. Magának a DNS-nek csavart lépcsőjét beépítették népművészetük szerves egészébe, mint egy lilium, vagy tulipán csavart szárát. (Az ősműveltség 889.old.)

Ez mind igen szép, mondhatjuk, de hogyan kerülhet **Magor** mellé például a **magány** szó?

Őseink ezen tudását most kezdik tudósaink felfedezgetni. A *Discover* és az *Astrobiology* című tudományos lapok a következőket mondják:

„Napunk is, mint testvérei, egyszerűen kiesett testvérei köréből amint a csillagváros körül rohant, mint ahogyan egy gyorsfutó is eltávolodik verseny közben társaitól.

Árva rendszer vagyunk, egyedül vagyunk csillagvárosunkban. **A csillagok többségével ellentétben, Napunknak nincsen társa.** Az otthoni zavaros környezetből megszökve, most egyszerűen **egyedül van. Magányos.**” Később elmondják, hogy napunk születési körülményei izgalmasak, s az emberi társadalomban végbemenő történések szinte utánozzák menetét: a napocska kezdetben sírdogáló csecsemő, kis kezével anyag, illetve anya után nyúl, felnőve nekibátorodik, s mind jobban távolodik az otthontól, amíg végül ideiglenes otthont talál, legalább is a következő vándorútig. A következő vándorúton történő gyors futása közben elmaradtak társai.”

De nekünk magyaroknak még ennél sokkal többet is mond a nap születésének története. Eddig már láttuk, hogy ősemlékeink magukban ringatják a *“Fekete felhőt”*, melyből majd elő lép Napunk. De most észleljük a továbbiakat is: őseink tudták, hogy a nap csillag, szerepe **MAG, s megjelenítője MAGÚR. De most már azt is tudjuk, hogy csillagunk MAGÁNYOS,**

Nemcsak az ősteremtés fekete felhőjét hordozza emlékünknél, hanem a születése utáni eseményeket is, s **azt is tudja, hogy a magok ura MAGÚR MAGÁNYOS. Ez olyannyira ősi emlék, hogy e történést nyelvünk szerkezetének magyar M-G-s szócsoportjába ágyazva adták át Magúr szent népének, a magyarnak.**

Meg kell említenem azt is, hogy a mai tudomány nem ismeri napunk születési helyét. Ősregéink viszont az égi Tóállást jelölik meg egy korai állomáshelyének. (Tomory: Magyar teremtés.)

Egy másik emlék:

*Magos a rutafa, ága elágazik,
Selyem sár haja, Magyar Ilona,
Haján felül gyöngy, koszorúja gyöngy.*

Még a tengeren is, által hajladozik,

*Selyem sár haja, Magyar Ilona,
Haján felül gyöngy, koszorúja gyöngy.*

Kevesen tudják már, hogy Magyar Ilona Földanyánk, Kisboldogasszonyunk Magor Napisten édes felesége, Tündér Ilona, ki házasságuk alkalmával vette fel – mint ma is szokás – férje nevét, s róla emlékezik meg a fenti dal Magyar Ilonája.

S a tenger, melyen átalhajladozik? – A Csallóközön túli, e földi vízi világon is túli ég tengere.

Mindszenti Dániel

Emlékének megőrzője: **Kodály Zoltán** (Visszatekintés II. 160.old.)

Habsburg idők magyar iskolái: erdők csendes helyei – emlékezik Kodály: *Visszatekintés* című művében. Ennek hiteles tanúja

Mindszenti Dániel dalgyűjteményes kötetének előszava, 1832-ből.

Az ehhez kapcsolódó lábjegyzet a következőket mondja: „Megtudjuk ebből, hogy éveking tanított gyermekeket, „magános helyeken”. „Az ő számokra a többek között szerkezteté- öszve egy latán nyelvtudományt: ... én tehát magyarul tanítok gondolkodni az által, hogy a 'latán' nyelv' szabályait egészen magyarul tanítom... Hozzá szokván a (gyermekek)... a' magyar kifejezésekhez, kevésbé fogják a latán szavakat közikbe keverni, minél alig van valami útálatosb a' beszédben; mert vagy egy, vagy más nyelven beszél valaki, de tisztán szóljon – ez az igazi mesterség. **A' szavakat három vagy több nyelvből egymással önként zavargatni hiú fitogtatás és gyávaság.**”

Igen tudatos igyekezettel kell ezt mindannyiunknak elkerülni.

Kodály Zoltán

Kodály megőrizte népünk természetet ismerő és felfogó képességét.

Erdélyi hegyek között töltve egy éjszakát, meghallotta, hogy énekelnek a hegyek. A *Hegyek Énekét* lekottázta, s a Budapesti Gyermekkórus előadta Andor Ilona vezényletével. Ahogy népünk mondja: **Szöveg nélküli danlocska** – itt a hegyek zengenek, mit nem minden halandó képes felfogni, s ehhez segített bennünket Kodály Zoltán.

Nem szabad elfelejtenünk a tanítással kapcsolatos mély meglátásait, tanácsait.

*

Kiss Áron

„**Kiss Áron játékkönyve** — minden tanítónak a kezébe kellene adni — a magyar gyermek elvesztett paradicsomának emlékét őrzi. Megsejtteti még azokkal is, akiknek szomorú gyermeksege városon telt el...” – vallja Kodály Zoltán

Kányádi Sándor

Hun legendát hagyományoz reánk, címe:

A BÁNATOS KIRÁLYLEÁNY KÚTJA

Az erdélyi tündérkert egy legszebb helyén épített Csaba királyfi leányának palotát – a nagygalambfalvi⁴⁵ *Várfele* hegy oldalában. E hegység *Vártető* nevű csúcsán vannak vármaradványok, a mesterségesen bevágott ösvény *A vár útja* az egyedüli hely, ahonnan a vár megközelíthető. Ettől balra van a *Feneketlen tó*, mely hagyomány szerint a vár kútja volt, s ide rejtették veszély idején a várakók kincseit, melyeket szellemek és egy roppant fehér kígyó őriz máig is a kapzsi emberek elől. A kertben ma is virul az egres, tulipán, nagy sárga liliomok, s tündérek táncolnak közöttük éjente.

Az ottani kis forráshoz kapcsolódó regéből⁴⁶ idézek néhány sort: „... – *Azt a várat maga Csaba királyfi építette. Itt a környéken letelepedő népe oltalmára. Ez volt az ő legkedvesebb vára. Mert sok vára volt neki, de ez volt a legkedvesebb, ezért is hagyta tőlünk elmenőben az ő legkedvesebb leányára. Mondván:*

*Míg a tűzhely hideg nem lesz,
Míg a folyó vissza nem foly,
Addig jó népem, itt székelj!”*

Csaba királyfi székely népe a leánykának jó gondját viselte. Mái is emlékeznek a csodaszép várra, melynek három rend fala volt: a külső kőből, a belső téglából, a harmadikra nem emlékeznek, de lehet, hogy márványból volt. Végül a kis királyleány a várba került gonosz mostoha kezei alatt rengeteget szenvedett, s magányában ezt énekelgette sírva:

*Édesanyám, édesanyám,
ahelyett, hogy engem szültél,
miért nem inkább fát ültettél,
vagy egy kutat ástál volna,
aki szomjas, ivott volna...*

Az édesanyja síron túl is tartó gondoskodása meghallgatta leánykája kérését, sudár fenyőfává változtatta, s aki az árnyékába ült, ha beteg is volt, azonnal meggyógyult, az öreg megfiatalodott. Gonosz mostohája – nem tudván, hogy a fenyőfa a kis királyleány – alája ült, hogy fiatal maradjon. Ahogy letelepedett, megnyílt a föld, elnyelte a mostohát, s tiszta vízű forrás fakadt e helyen a leányka könnyeiből, mely máig üdíti friss vízzel szeretett népét. A nép úgy tudja, hogy ezt a várat is akkor építették, mint Bonda várát, s a többi tündérvárat, igen ősi időkben.

V/i

Horváth Imre és Júlianna

⁴⁵ Orbán Balázs leírása ezt kisgalambfalvi Galat tetőnek mondja. Helybéli hagyomány viszont a fenti nevet tartja helyesnek.

⁴⁶ Kányádi Sándor *A bánatos királyleány kútja*. Kriterion kiadó Bukarest, 1972

Isten tenyerén

A Felső-Tiszavidék fejfái Hajdú-Biharban

E művészházaspár/tanár életét szentelte temetőink emlékkincseinek megőrzésére. Fáradhatlanul járták a már-már megszűnésre ítélt temetőket, s jegyezték fel az ott található emlékeket. A részletek a mellékletben találhatóak, most csak néhány példát említek:

Álmosd

Honfoglaláskori település, Bocskai hajdúi itt verték szét a császári sereget. Mintaszerű temetőjében jól látható a madaras csúcscsész eredeti formája is. A faluban található a Kölcsey, Miskolczy és a Péchy család kúriája.

Bakonszeg

Ósi nemesi település. Az út mentén Bessenyei György testőr emlékparkja és szobra, hátrébb a Nadányiak sírszobrai állnak. A temető tizedbeosztását kijelölő táblájából ma is megvan néhány darab. Fejfái többnyire vállazott kerekállású fák. **Ottjártamkor még találtam százéves fejfát.**

Egyek

Az ősidők óta lakott település közelében húzódik a Tiszai gázlóhoz vezető, fákkal szegélyezett **kőkori „só útja” maradványa**. A közeli **„fekete erdő” koromfekete törzsű fái és a benne lakó kék vércsék állománya az utolsó jégkorszak idejétől folyamatosan itt él**. Uradalmi központ volt a Vaj család egykori vadászkastélya.

Körösszegapáti

A közeli monostorban ölték meg a kunok V. Kun László királyt.

Nagykereki

A falu közepén áll a **Bocskai vár**. Református temploma tornyában **őrzik azt a harangot, melyet a törökök hurcoltak el és 1917-ben leltek meg Erdélyben**. **A falu határában 1604-ben verte szét Örvendy Pál 300 hajdúval a császári sereget**. Temetőjében zömmel válltagos kerekállású fejfák vannak.

Tiszacsege

Komp átkelőhely a **„só-utjának” végében**. **Ósi halászfalu**, még most is találunk a faluban előgádoros, paticsfalú házakat. 1883-ban épült zsellérháza ma falumúzeum. Határában hőforrást találtak. Vértelkes házakat is építenek. A fejfáinak csúcscsésze ágaskodó madár.

Told

A falu **Arany János ősi eposzának színhelye**. Kerekállású fejfáinak oldalán folyóvíz díszítést is látunk. Lábfái magasak.

Zsáka

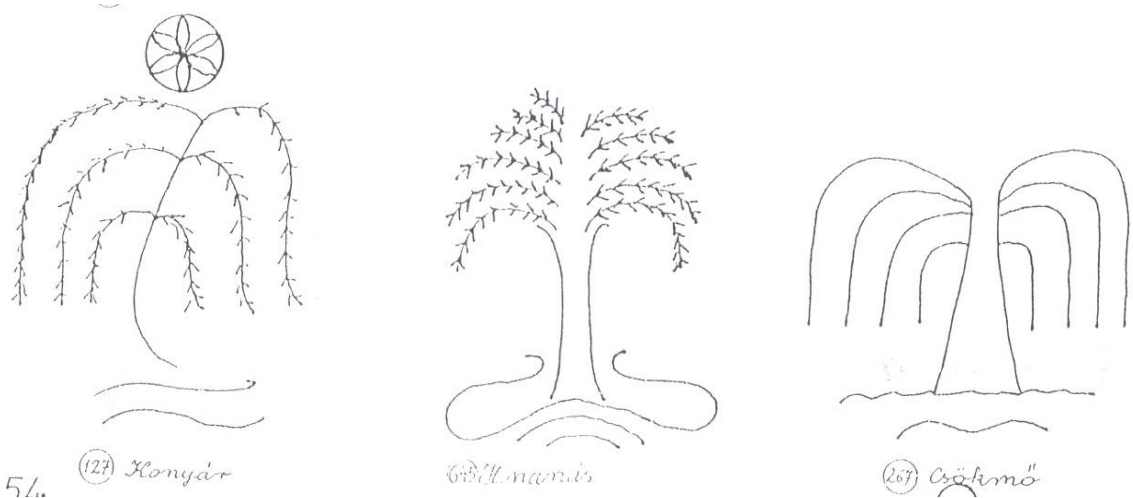
A falu közepén áll a **Rhédei kastély**.

(Kérdés: Ki tudja miről nevezetes a Rhédei család?)

(Kérdés: saját szülőhelyetek nyelvi, tárgyi, szellemi emlékeit ismeritek-e?)

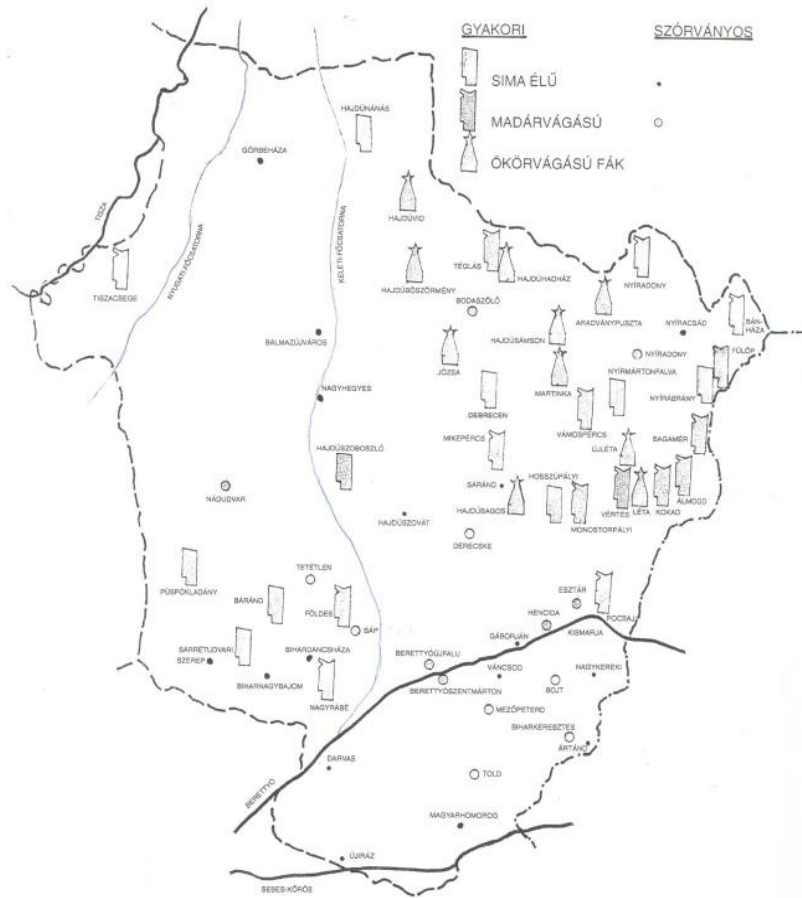
Feladat: Saját szülőhelyetek élő emlékeit összegyűjtése. Vagy egy évtizeddel ezelőtt egy lelkes tanár csoport szép eredményeket ért el a Debrecenhez közeli Józsa község diákjaival.

Eközben jutottam arra a felismerésre, hogy a homlokvésetek szerkezete az emberi arc felépítésére emlékeztet. Az életfa található középen, melynek törzse az orrot jelképezi, a kétfelé nyíló lombja a szemtájékokat, a felső részén helyezkedik el a harmadik szemet jelentő svasztika vagy rózsavirág, a füves talaj a száját, az alatt a hullámvonalak, a víz az ember állát rajzolja ki. **Ez a fejfák legelvontabb része, az emberi arc szerkezetének elnövényesedett absztrakciója.**

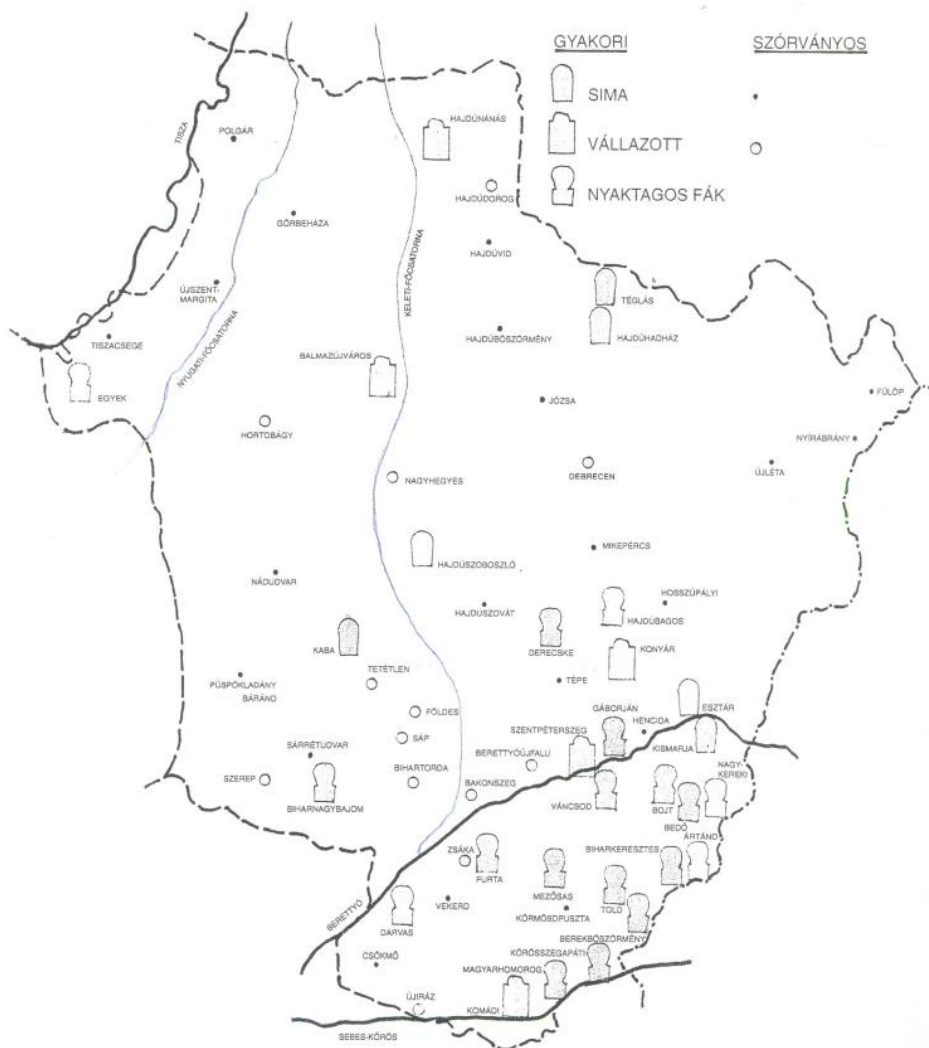

A fejfák homlokvésetein (virágzásán) gyakran felismerhető az emberi arc szerkezete

Az élrevágott fejfák szóródása és gyakorisága Hajdú-Bihar megyében

A kerekállású fejfák szóródása és gyakorisága Hajdú-Bihar megyében

*

Koczog Ákos által említett galamb motívum leromlott maradványai.

A fenti, második sor középső madarának alakja váratlanul tűnik fel egy fél világgal odébb, Délafrika ősműveltségében, egy sok méter magas, bazalt kőből gyúrt madár azonos

alakjában, azon időből, amikor a „*kövek még puhák voltak.*” E „madár” korát 200.000 évnél idősebbnek tartják.

A fejlődési ívből helyreállítható például a kuporgó vagy az ágaskodó madár motívuma, montja Horváth Imre egyetemi tanár.

*

Népi és nemzeti nagyságaink nyugvóhelyének mindenkor van két élő ismerője, akik csak akkor nyilatkozhatnak erről, ha az előírt idő elérkezik. Ezen ismeret korokon át mehet kézről-kézre.

*

Hagyományaink sajnálatos elhanyagolására több a példánk, mint megőrzésére, hivatalosaink részéről. A sok közül saját élménytáramból veszem elő Dombóvárt. Az ottani gimnázium nagyszerű tanárait soha nem felejttem. De a korszellemhez tartozott az – általuk akaratlan -- elhallgatás is. Annak idején soha nem tanultuk, hogy Dombóvár négyezer éves multa tekint vissza, hogy a földrajzához tartozó Sziget erdő – ahol rendszeresen ünnepeltük a madarak és fák napját – a Pannon tenger egy szigete volt, s fáinak, növényeinek egy része és neve is, még abból a korból maradt fenn.

Az ottani várrom tetején fészkelő gólya családot tiszteltük, szerettük, látogattuk, de a várromról nem tudtuk, hogy Tinódi Lantos Sebestyén ott írta Jázon és Medea című művét, s ott írta Verbőczy Tripartituma egy részét, majd a várat Habsburg rendeletre robbantották fel.

Szakács Gábor 2007 évi írásából pedig most már tudom, hogy újabb ásatások ötezer éves, városnyi multat tártak fel Dombóváron. (Demokrata.)

*

Korunk nagy nyelv és műveltségőrzői

Magyar Adorján Horvát Istvánnal kapcsolatos, a Fáklya folyóirat 1962.-i, május-júniusi számában megjelent cikke kapcsán hangsúlyoznunk kell, hogy minden adatörzés során a számunkra elérhető legmélyebb igazságot képviseljük.

Az Igazság tisztelete Istentisztelet, amit nem lehet semmi e földi, talmi értéknek alávetni.

MAGYAR ADORJÁN: HORVÁT ISTVÁN

Egy régi újság került a kezembe, a **Magyar Hírlap** 1930. szept. 7.-i száma, amelynek 18. oldalán ez olvasható: „**Horváth István volt a történetíró és nyelvész, aki 'Rajzolatok a magyar nemzet legrégebbi történelméből' című művében azt akarta bizonyítani, hogy a világ teremtésekor már Ádám és Éva is magyarul beszéltek.**” De nemcsak ebben a 30 év előtti lapban, hanem azóta is sok másban közre került és számtalan ember szájából elhangzott és hangzik ez az állítás. Pedig Horvát István idézett, 1825-ben Pesten megjelent könyvében, amit sokszor átolvastam, Ádámról és Éváról egyetlen szó sincs, mégkevésbé ezeknek a magyarsággal való bármilyen összefüggéséről. Kétségtelen tehát, hogy sem a régi, sem a mai ilyen írók Horvát István könyvét nem is olvasták, hanem csak üres szóbeszéd után ismétlik állításukat.

De nincsen Horvát könyvében a neki tulajdonított nevetséges szószármaztatásokból egyetlen egy sem, tehát minden csak alaptalan és rosszakaratú ráfogás volt, amit ellenőrzés nélkül, felelőtlenül fecseg még ma is igen sok ember.

Ellenben Horvát könyvében számtalan, lelkiismeretes pontossággal közölt idézet van régi görögök, római és későbbi latin íróktól, amiket bárki is ellenőrizhetne. Azonban ezekkel sem akarta Horvát, Ádám és Éva magyarságát bizonyítani, hanem csak azt, amit műve első oldalán kimondott: „...a magyar nemzet nem Árpáddal hullott le a magas egekből”.

Szószármaztatás az egész műben alig fordul elő, s ha e néhány között akad téves is, az megérthető, mert akkor még a nyelvészet kezdetleges színvonalon állt. Ámha összehasonlítjuk ezeket a több mint száz évvel ezelőtti német, francia, vagy szláv tudósok hasonló dolgaival, meg kell látnunk, hogy Horvát István ezeknek a színvonalát messze felülmúlta. Eltekintve azonban a szószármaztatásokkal foglalkozó jelentékeny részétől a könyvnek, kitűnik belőle az, hogy régebbi történelmünk teljesen meghamisított. A régi írók világosan beszélő, ránk vonatkozó adatait úgy a múltban, mint a jelenben is, vagy elhallgatták, vagy elcsúrték-csavarták, viszont a nem rólunk szóló adatokat sok esetben ránk vonatkoztatták.

Megértjük tehát, hogy miért állították Horvát Istvánt nevetséges alaknak a közvélemény elé, különösen ha a bécsi megbízásból magyargyalázó német Schwartnerrel folytatott vitáit és Schwartner császári pártfogóinak írásait megismerjük. Bár kétségtelen, hogy ezek céljainak eléréséhez nagy mértékben hozzájárult az a magyarban kitermelt rossz vonás is, hogy amit idegen, pl. a német mond, azt jónak tartjuk, ha badarság is, viszont rossznak, amit magyar ember mond, ha akármennyire helyes is.

1895-ben a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából Vass Bertalan dr. megírta Horvát István életrajzát. Elképzelhető-e, hogy az Akadémia megbízást adott erre, ha Horvát nem tartozott volna a kiváló tudósok közé, hanem csakugyan olyan szánalmas valaki, amilyennek őt a róla **semmit sem tudók** feltüntetni szeretik? Dr. Vass munkájából, amit hiteles adatok alapján megírt, megismerhetjük, hogy Horvát István csak a legnagyobb tiszteletet, sőt csodálatot érdemli meg. Éles elméje, kiváló tehetsége, tudása, emberfelett való szorgalma, áldozatkészsége, kora egyik legkiválóbb emberévé emelte, akit nemcsak félre nem vezetett honfitársai, de – mint Vass adatokkal kimutatja – a külföld is a legnagyobb tiszteletben részesítettek.

Horvát egyik művéről azt írja Vass: **„...akik vesznek maguknak fáradságot, hogy régebbi írók munkáit ne csak felületesen lapozgassák, hanem lelkiismeretesen olvassák, ez egy műből is felismerik Horvátnak a régmúlt idők iránti érzékét. Akik hajlandók figyelembe venni, milyen állásponton volt a magyar történetírás a XIX. század elején, azok Horvát e művében a forrásokra épített előadás úttörő kísérletét fogják látni.”**

Bizony, Horvát István volt az úttörő tudós, aki a tudományos művekbe belevitte azt a követelményt, hogy az állításokat lelkiismeretesen és szószerinti idézetekkel (pontosan megjelölve a szerző nevét, a mű címét, kötet és oldal számát, megjelenési helyét) kell támogatni. ...

Továbbiakban így ír Vass: **„Horvát már a XIX. század elején fölismerte a dialektusok fontosságát, ha nyelvünk szellemébe igazán be akarunk hatolni. A nyelvjárások akkor csak nevetség, avagy legfeljebb kuriózum számba mentek. Horvát komolyan vette, ugyanúgy, mint ma, száz évvel később, a komoly nyelvészek. Sőt a Tud. Gyűjt. 1817. számában pályázatot is hirdetett a palócság ethnographiai, nyelvészeti és antropológiai tanulmányozására.”**

A pályázatra azonban válasz nem érkezett, mert akkor még nem tudták megérteni a dolog fontosságát. Ma már tudjuk, hogy a tájszólások sok ősiséget őriztek meg és hogy ezek nyelvtörténeti szempontból milyen értékesek.

Az említett életrajz 313-314. oldalain olvashatjuk még ezeket is: **„Kapcsolatban a mű megjelenésével (Horvát egyik művéről van szó) az 1820 évi Conversationsblatt II. Jahrgang. 92. Wien, 3. Aug. így emlékezett meg a szerzőről és művéről:**

A cikk végén a német író még így szól: **„Mely nemzetnek vannak ilyen kitűnő történetírói? E kiváló mű szerzője megérdemelten örökíti meg nevét.”**

Igaz ugyan, hogy Vass kedvezőtlenül ítéli meg Horvát őstörténelmi kutatását, de a Horvátnak tulajdonított tévedések bizonyítására sem Vass, sem más eddig még adatokat felhozni nem tudott. Már pedig, ha tévesnek mondunk valamit, akkor kötelességünk állításainkat bebizonyítani is.

Horvát István nemcsak a korabeli tudósokat múlta felül, hanem igen sok mai tudóst is túlszárnyalja munkájának milyenségével. A magyarság keletkezéséről nem „elmélet” felállításával kezdett írni, hanem szorgalmasan gyűjtötte az adatokat, az anyagot. Kimondta ugyan, hogy a magyarság ősrégi nép, azonban a jövőre bízta, hogy az adatokból mi fog leszűrődni. A legtöbb mai tudós pedig nem tesz egyebet, mint egy kedvenc elmélete számára gyűjti az adatokat, de elhallgatja azokat, amik azzal nem egyeznek.

Horvát István munkásságának megítélésénél nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy csodálatos lelkesedésével abban az időben dolgozott a magyar jövőért, amikor például Cziráky Antal országbíró, tehát magyar ember, a magyar nyelv művelése ellen ilyen megokolással küzdött: **„Ha a magyar nyelvet nagyon kiműveljük: elhanyagoljuk a latint.”** (Kerékgyártó Árpád: Magyarország emléklapjai. 1882. 2.)

De térjünk vissza Horvát István elleni támadások kiindulási alapjához: a magyarság Ádámtól és Évától való származtatásához.

Horvát István 1827-ben egy ismerőséhez, VILLAX, zirci apáthoz egy magán levelet írt, amiben többek között ezeket mondta: **„Azon soha nem képzeltem meggyőződésre jutottam, hogy a Mindenható az első emberben magyart alkotott. Ne véld ezeket olvasva eszem megtévedését. Istennek hála, ez még ép és szoros kritika szerint ítélem.”**

Fogadjuk el, hogy itt túlságba menő, rajongó sovinizmussal, tehát tévedéssel van dolgunk, de szabad-e ebben az esetben is egy olyan kiváló tudóst, mint Horvát volt, akit a külföld is tekintélynek ismert el, egy m a g á n l e v é l b e n, tehát bizalmasan megírt és nem a nyilvánosság elé szánt mondásáért, mely egyetlen művében sincsen benne, örök időkre bolondnak, nevetséges alaknak nyilvánítani? Hiszen a legnagyobb tudós is tévedhet néha valamiben, ami azonban nem ronthatja le elért munkássága eredményét.

Nehéz lenne megállapítani, hogy mi indította Horvátot ennek az annyit hánytorgatott mondatának a megírására, de nem is fontos. **Feltehetjük róla, hogy már tudta, amit a mezopotámiai ásatások kétségtelenné tettek, hogy az Ádámról és Éváról szóló hitrege tulajdonképpen a turáni ősnépek mondája. Domborművet találtak az emberpár, a fa és a kígyó kiábrázolásával, ami ezerévekkel régiebb a Biblia keletkezésénél.** És tudhatta azt is, amit Barna, Kandra és Nagy Géza mythologusaink kimutatták, hogy ősrégünk **Magorja (vagy Magyarja) és Tündér**

Ilonája, őseink felfogása szerint nemcsak a magyarságnak, hanem az emberiség ősatyja és ősanyja is voltak.

Meg kell említenünk, hogy Horvát István korában néprajzi és embertani tudomány még nem volt, a nyelvészet pedig csecsemő korát élte. Manapság azonban e tudományok magas fejlettséget értek el. És mégis akad napjainkban is tudós, aki, mint például egy Zunkovic Davorin nevű. „Zur Geschichte von der Urzeit bis Völkerwanderung” mű, 1929-ben megjelent könyvében a 35-37. oldalakon – tehát nem bizalmasan, magánlevélben – nemcsak azt állítja, hogy a Bibliát szlávok írták, s így az eredeti szövege is az volt, hanem azt is, hogy Ádám és Éva is szlávok voltak. Sőt még azt is írja, hogy Egyiptomban és a Sinai félszigeten is szlávok éltek és ezért, mikor az egyik faraó elkezdte a suezai csatornát építtetni, annak is szláv nevet adott. SUEZ szerinte SVEZ, ami annyit jelent, mint összekötés. – Vitas Sava „MISI” című, Belgrádban 1897-ben megjelent könyvében még merészebb állítások vannak. Ő szerinte az egyiptomi fáraók is szlávok voltak!

Vajon kigúnyolta-e ezeket valaki? Csak az utóbbiról tudjuk, hogy ezt 1957-ben Kulundzic Zvonimir „Knjiga a knjizi” című könyvében a 207. oldalon elítéli.

Nyelvünkkel kapcsolatban:

„...Miutánpedig — amint mondtuk — fölnem tételezhető, hogy nyelvünket ily fejlettségűre az egész Középkoron át szinte állati sorsra kárhoztatott magyar földműves nép képezte volna ki, kénytelenek vagyunk azt elfogadni, hogy a magyar nyelv már e bekövetkezett elnyomatása előtt volt ily tökéletes. Mert hiszen az is képtelen föltevés volna, hogy az említett testőrök teremthettek volna egy tökéletlen, barbár nyelvből olyat, hogy ez a századok, ezredévek óta irodalmilag művelt nyelveket fölülmúlja! De még ennél is nagyobb képtelenség lett volna azt kívánni s köröszülvinni, hogy ilyen, mesterségesen alkotott nyelvet az egész magyar nép meg is tanulja, használja, s a Lajtától a Gyimesi Szorosig, Moldováig beszélje! Hogy például a Gyimesi Szorosban a messzi Erdélyben, a havasok között, a magyar iskolát sohasem látott, írni-olvasni nem tudó oláhországi csángók is a bécsi testőrök megszerkesztette nyelvvé éljenek! Márpedig e csángók nyelve szerkezetileg semmit sem különbözik a Bakony hegység, azaz Nyugat-Magyarország juhászai nyelvétől, csupán kiejtésében, tájszólások szerint tér attól el. Alább kimutatom pedig, hogy a magyar nyelv úgy szerkezetében mint szógazdaságában is, a nyugati nyelveket valóban fölülmúlja és hogy amennyiben ezek rá hatottak, e hatás szerkezeti tökélyét csak rontotta, éppen azért mert azok szerkezete tökéletlenebb.

Mindez előtt: Jespersen, nagytekintélyű nyelvtudós írja: „Azon nyelv a legtökéletesebb, amely a legkevesebb szóval a legtöbbet fejezheti ki.” (Jespersen: „Die Sprache.” 308. oldal.) Ő azonban nem tudott magyarul, ezért nem sejtette, hogy éppen ebben a magyarral egyetlen európai nyelv sem versenyezhet, mert ha ezt tudta volna, megállapítását a magyar nyelvre vonatkozó még valamely olyan kijelentéssel is megtoldott volna, amelyet Mezzofanti tett....”

MOLNOS ANGÉLA

Élete egyik legboldogabb pillanatának voltam ismételtan tanuja. Amikor Orbán Viktor (akkori tisztségére nem emlékezem) Debrecenben tartott előadást, előadása közben megfelelő szó után kutatva mellényzsebéből előhúzta Angéla *Magyarító könyvecskéjét*. Előadása után Angéla odament hozzá, s megemlítette, hogy ezt a

könyvet ő írta. Másnap számtalan telefonhívás eredményeként megszerezte az Orbán előadás felvételét, s büszkén mutatta mindenkinek. Ezért lehettem egy jelentős pillanat többszörösen ismételt tanúja...

Búcsú Molnos Angélatól
Göncziné Orbán Ildikó, a Lélektani Szaknyelv megújításáért
Közhasznú alapítvány munkatársa megemlékezése

„Mindent adtál, amit kértem
és én nem kértem mást,
csak amit adtál.
Uram, Te mellettem voltál!”
(Molnos Angéla: *Uram, Te mellettem voltál,*
Csodavárás)

Molnos Angéla jégbontó (február) havának tizenkettedik napján hunyt el, 84 évet élt. Debrecenben búcsúztattuk. Hamvait Erdélyben, Magyarandrásfalván helyezik örök nyugalomra.

Nyelvünk oltalmazójaként ismerhettük meg Angélat, kinek rendkívüli élete volt. Nagyon sok mindenben fölöttünk állt, különb volt nálunk. Ötvennégy évig volt távol szülőföldjétől. Olasz és német egyetemeken végezte nyelvészeti, lélektani, bölcseleti tanulmányait. Utóbbiból tudományos fokozatot is szerzett. Anyanyelvén kívül sok más nyelvet ismert, annyira mélyen, hogy gondolkodni is tudott rajtuk. Egyetemeken olaszul, spanyolul, németül és más nyelven is tanított, előadott. Angolul, németül jelentek meg könyvei. A társadalom-lélektan, csoportlélektan tudósaként, lélekelemzőként sok tapasztalatra tett szert.

Külföldön élve sehol sem volt otthon. Igazi **otthona a magyar nyelv** volt, amit először csak-nem elvesztett, majd ettől megijedve ápolni kezdett. Miután 1996-ban hazatelepült, rádöbbsent, hogy nemcsak az egyén, hanem egy teljes nemzet is elveszítheti anyanyelvét. Nem egy nyelvű értelmiség-ként, hanem tapasztalt tudósként, felkészülve kelt a magyar nyelv védelmére. Minden idejét nyelvünknek szentelve, óvott bennünket a nyelvromlástól és nyelvhaláltól. Tudományos alapossággal feltárta, rendszerezte és mindenki számára érthető módon leírta a magyar nyelvet fenyegető veszélyeket. Sokan felfigyeltek munkáira, intelmeire. Országszerte imertté vált. Nagyszámú újságcikket és több könyvet írt. 2002 - 2005 között az *Új Idők*-ben is olvashattuk nyelvművelő írásait, a **Jövőnkért a magyar nyelv ügyében** című cikksorozatban. Hazatelepülése előtt, 1994-ben alapítványt hozott létre. **A köznyelv, a lélektani és más szaknyelvek, mint például az orvosi nyelv magyarításával, korszerűsít-ésével foglalkozott.** Munkatársak gyűltekköré, akiket nevelt, tanított, így nyelvművelő tevékenysége nem szakad meg, szellemisége tovább él. Könyvei közül a **legismertebb** és legnépszerűbb a már öt kiadást megélt **Magyarító könyvecske**. Nevéhez fűződik a **zagyvanyelv** fogalmának köztudatba való bevezetése. A Czuczor-Fogarasi nagy szótár révén feltárta, megismertette a **gyök**, gyökfűzér és gyök-rendszer fogalmát. Művei arról tanúskodnak, hogy a magyar nyelv a tudomány, a gondolkodás, a szeretet nyelve, és nincs semmi amiről ne lehetne magyarul írni. Írásaiban azt az örömmélményt szer-etné átadni: „...amikor az ember újra rátalál a tiszta magyar nyelvre és biztonságban, tétovázás nélkül merít kiapadhatatlan forrásából. Hogy ezt teszi, a felfedezett kincsek egyre gyarapodnak, sziporkáz-nak, s az erő mind elevebben buzog fel a mélyből. Minél többen merítünk belőle, annál inkább élet-re kapunk mi, akik eleink csodás nyelvében születünk.” (Molnos Angéla). Szilárdan meggyőződött arról, hogy a magyar nyelv megmentését magunkkal kell kezdjük: „Nyelvünk védelmének nincs más út-ja, minthogy ki-ki szüntelenül javítsa, fejlessze saját nyelvhasználatát. Meg kell tanulnunk újra magy-arul, mégpedig tisztán magyarul. Ez mindenkire vonatkozik, akinek szívügye ősi nyelvünk fennmarad-ása és vele a magyarságé.” (Molnos Angéla). Írásain kívül mások műveit is kiadta, gondozta, melyek szintén tiszta magyar nyelven íródtak. Felkarolta, támogatta a székelyföldi szentábrahámi Benedek El-ek Tanházat, az erdélyi magyarokat.

Mindannyian, kik ismertük, tiszteltük, csodáltuk tudását, személyiségét és mindazt, mit értünk, a magyarságért tett. Elszántan, a végsőkig harcolt édes anyanyelvünk, nemzetünk megmentéséért.

Áldásnak tekinthetjük, hogy általa megismerhettük és újratanulhattuk tiszta magyar nyelvünket. Isten-nek legyen hála életéért és munkásságáért, —s amiben **Angéla** reménykedett— áldás legyen mindaz-ok munkáján, kik hasonló szívóssággal, hűséggel és ügybuzgalommal folytatják tevékenységét.

Göncziné Orbán Ildikó

A Lélektani Szaknyelv Megújításáért
Közhasznú Alapítvány munkatársa

Kodály Zoltán:

**„Amikor egy ledöntött nemzet újjá akarja magát építeni, szüksége van,
inkább, mint valaha, a hagyomány minden porszemecskéjére.”**

Bugár-Mészáros Károly:

Körös-Sárréti Útikalauz,

Piramisok.

Középeurópa legjobban őrzött titka a tény, hogy Magyarország a piramisok földje volt. Kr. e. 2800-tól kezdve, 2800 és 2500 között, valamint a rézkorszakban Kr.e.2500-1900-ig tartott ezen hatalmas építkezések kora. Ez a magyarországi építkezés egybe esik az egyiptomi piramisépítések kezdeti korával. Ezen épületek is tekinthetők altemplomoknak, temetkezési és beavatási helyeknek.

Több száz piramis nyomával találkozhatunk Magyarországon a Körös-Sárrét vidéken. Legtöbbjük sík területen, patakok közelében épült. Magasságukat mérték és megjelölték az 1783-as katonai térképeken. Tömegükről fogalmat alkothatunk arról, hogy egy kisebb piramis anyagának elszállításához 3000 szekerre volt szükség, amikor ezt az anyagot útépitésre akarták használni 1910-ben. Ezen építkezés adott lehetőséget a piramis aljának megvizsgálására. Az itt talált sír 310x 260 cm. méretű volt. A halott egy csíkos takarón nyugodott, s pirosra volt festve.

A közelben lévő Vésztő-Csolt kolostor és a Mágor domb feltárása során talált tárgyak piros agyagból készült, ülő helyzetben ábrázolt alakok, a Kr.e. 2700-ból, s valamennyi a Tisza műveltség része. (Eddig meg nem magyarázott tünemény, a kolostor területén észlelhető visszhang, noha semmi visszaverődő felület e helyen nincsen.) Hatalmas építkezés eredménye itt az 1,800.000 méter hosszú Csörsz árka, melyet valahai védelmi rendszer részének tartanak. Egyes történészek szerint az itteni őslakosság építette a rómaiak ellen, mások azt tartják, hogy a rómaiak kezdték el ezt az építkezést a szarmaták ellen. Soproni Sándor szerint 322-332 között, a rómaiak ősztönzésére, a szarmaták építették a dákok ellen. A védmű Dunakeszinél indul, a hegyek lábánál több vonalban K felé Miskolcig halad, és É-i támadás ellen készült, ott D felé fordul, és az erdélyi hegyek lábánál hármas vonalban az Al-Dunáig, Kevi váráig halad, K-i támadás ellen készítették.

Irodalom.

Bugár-Mészáros Károly: *Körös-Sárréti Útikalauz*, Általános információk. Építészeti emlékek a Körös-Sárrét vidékén.

<http://www.c3.hu/~kvt/ksar/epit.htm>

Dr. Németh Kálmán

*Mi országunk a lelkiünk
És a szép magyar nevünk
A melikkel megvagyunk
Míg a földön mozogunk
Magyar emberek vagyunk
(Duma István András Kik vagytok magyarok)*

Legcsodálatosabb nyelvőröinkről, a Kárpátokon túli testvéreinkről emlékezett meg

Százezer szív sikolt. Hazatért és hazavágyó magyarok verőfényes Golgotája.

című könyvében. (Második kiadás, Zenélő kút könyvműhely – 1943 – Bácsjózseffalva. Márton Lajos festőművész rajzaival és táblájával. Globus – Papp Géza, Szabadka, Bem u. 12 – telefon: 6-29

Dr. Németh Kálmán székely származású; szülői örökségként a csángók sorsának jobbra fordítását vette vállaira orvos édesapja példáját követve, s erre szentelte egész életét. Mint katolikus pap titokban járhatta csak meg a csángó vidékeket, hogy lelki támaszt vigyen a látszólag elfelejtett, idegen elnyomás alatt szenvedő magyar néphez. Naplószerű pontossággal írt megemlékezéseiből hozok most néhány részletet.

RÉSZLETEK.

Napjainkban gyakran esik szó csángó testvéreinkről. Eredetükre nézve máig is tartja magát a MTA által teremtett és ápolta hivatalos történelmi nézet, mely nevük téves értelmezéséből a csilingelő, csalinkázó, vándor étellel akarja a csángókat összekapcsolni anélkül, hogy őket magukat megkérdeznék. (Nyomatékkal felhívom a kedves olvasó figyelmét ezzel kapcsolatban a 94. oldalra.) A fent idézett könyv székely származású írója egész életét az anyaország részéről elhanyagolt csángó nép gondozására, felemelésére szentelte. Szinte naplószerű részletességgel írt könyve nekik állít gyönyörű emléket. A csángók iránti elkötelezettsége édesapja útmutatása nyomán már gyermekkorától számítható. Az apai tanítást tett is követte: orvos édesapja gyámsága alá vett egy menekült csángó kisfiút, akivel testvérként szerethették egymást. E kisfiútól ismerte meg először a csángók hihetetlen hagyománytisztelőt, szóalkotó képességét, s mindenek felett szeretetük hihetetlen mélységeit. Ezen csillámokból válogattam néhányat...

A sorrendet megbontva lefelől ezen szavakat idézem:

94. oldal:

“Éppen elég sirató-éneket és búcsúztatót hallottam már Moldováról. Minduntalan telesírják az ujságok papírzsebkendőit alkalmi siratók, akik pénzért és lisztért dolgoznak és akik olyan keveset akarnak tenni értük. Sirató mondókájuk majdnem mindig egyformán kezdődik és egyformán végződik. Azzal szokták kezdeni, hogy lefelől is megmondják ki az, aki a koporsójukban fekszik. Halljuk csak?!”

‘—A moldovai “csángók” az ő nevüket a “csángálásról”, a vándorló szekereik csengetyűjéről kapták’....

Így kezdik a mesét egy félreismert törzsről, amelyik soha életében nem vándorolt. Még Árpáddal sem volt hajlandó megindulni, hanem ott maradt a két folyó között, azon a dombos területen, amelyet a mai napig is “Etelkuzunak” nevez.” (Kiemelés tőlem: T.Zs.)

104. oldal:

(Erdélyt ábrázoló térkép melléklete:)

“Északi magyarok. Kik ezek? Székelyek, Bukovék üldözéseinek menekült vértanúi. Hol laknak?... Főfészkük Bukovina volt, 5 faluval. A túlszaporodás miatt innen keringett el a vér Amerikába, Erdélybe és Bánátba. A korábban történt bukovinai székely visszatelepülések helyét keresztes ponttal, a későbbieket zászlós ponttal, az 1912-ben lezajlott nevezetes települések helyét Déva környékén és Pancsova mellett egyszerű pontokkal jelzi a térkép.....

Keleti magyarok.

Kik ezek?! A moldvai csángók részint *helyükön maradt régi jászok és kunok* unokái, nagyjából azonban Zsigmond király alatt kiüldözött magyar huszita-ivadékok, másrészt pedig Bukovinába fel nem húzódtak, Erdélyből kimenekült és elcsángósodott székelyek. Hol laknak? Százezren vannak és helyüket bepontosított mezővel mutatja a moldvarészi térkép. A bepontosított mezőből, mint a felpockolt szem fehérjéből egy-egy nagyváros szeme pislog: *Bákó, Jászvásár, Román, Tirguokna*. Vannak csángók a *gyimesi* részen is, Brassó mellett is a *Barcaságon*, továbbá az *Olt kanyarban: Zsombor, Halmágy, Krizba, Barcaújfalú, Hidvég, Árapatak, Bodola.*”

A szerző erdélyi iskoláztatásával kapcsolatos emlékei mai történelemtanításunk számára is mintául szolgálhatnak.

21. oldal:

“...Egy haragszerű, férfias megszólítás ébresztett fel merengésemből. Történelmi-tanárom szólított meg. Rendkívüli hatással volt reám ez az ember, akihez lélekben most is úgy zárandoklom el *Gödöllőre*, ahogyan a törökök Mekkába. A történelmet valósággal átviharoztatta fogékony lelkeinken. Annyi melegáram nem futott át kérőbb sem az agyvelőmön, mint a besztercei történelmi órákon. Apródruhát érzett a testén minden magyar fiú és *Szondi* feszülete előtt sírt, ha *Drégely* romjához vitte a tanítványait. *Hunyadi János* arcát nem láthatták élesebben nándorfehérvári elődjeink, az 500 évvel azelőtt élt kisfiúk, akiknek a vállára támaszkodott az utolsó áldozásnál. Talán Egerben sem csillogtak élesebben az *Egri Csillagok*, mint *Besztercén*, ahol háza van ma is Hunyadi Jánosnak, Beszterce örökös grófjának. Hiába lettek azonban romok az ő szép várának a helyén, mert a helyszínen tanított történelem minden délutánján újjáépített mindent a mi rajongó lelkünk....

Odafigyelő átérzéssel hallgattam a madéfalvi véres vízkereszt történetét, *Bukow* tábornok, *Karató* ezredes és a meggondolatlan *Siskovich* vérfürdőjét. A *csíktapolcai három Lázár-testvérnek lelkes munkáját, a székely ellenállás megszervezését*. Ma hallottam először *Zöld Péterről*, a székelyek együttlészenvedő, csodálatos lelkipásztoráról.

...a tanár úr óvatosan bontott ki egy lapos ékszerdobozból egy régi, régi levelet. *Zöld Péter* eredeti levele volt, amit 1781 január 11.-én írt jótevőjének és főpásztorának, *Batthyányi Ignác*z erdélyi püspöknek. Megkérte a püspök *Egerből* 1780 december 7.-én, hogy írjon meg mindent a

Kárpátokon túl lakó magyarok állapotjáról. Azt is írja meg, miképpen lehetne ezen elhagyott rokon-népnél a vallásügyet célszerűbben elrendezni. A tanár úr erre diktálni kezdte Zöld Péter eredeti levelét, könnyes vallomását. Ez a levél teljes egészében ma is megvan egyik gondosan őrzött diákkori dobozomban. Mintha villamos-vezetékét érintettünk volna, úgy rázkódtunk, amikor diktálásra írtuk ezt a megrázó levelet. Ahogy a Jelenések Könyvében Szent János ír az apostoli községekről, olyan szeretettel, tüzzel és hasító fájdalommal számol be Zöld Péter a kilenc anyaegyházról, ahol bizony nemcsak az *Etelközben* maradt magyarok ivadékai laknak, hanem ott vendégeskednek a *Zsigmond* magyar király alatt 1420-ban kivándorolt székely és szász családok is. Az első anyaegyház *Jászvásáron* van, a 2.-ik *Mugyiló* mezővárosban, a 3.-ik *Dunafalván*, a 4.-ik *Szabófalván*, az 5.-ik a *Moldva* folyam túlsó partján, *Tulpa* nevű faluban, de idetartozik *Fehérvölgy* is, azonkívül *Bergován*, *Omiczin*, *Merzsinán*, *Sáska és Vána*. A 6.-ik egyház a *Beszterce* vize mellett van *Kalugerpatakán*. Fiókegyházai: *Barát*, *Fontina*, *Blegyes*, *Kömpén*, *Tázló*, *Formoszu*, *Jánosvölgye*, *Ungurin*, *Plubók és Bákó*, a mezőváros, a *Szeret* és a *Beszterce* összefolyásánál. A 7.-ik egyház a *Bogdánfalvi*. Hozzá tartozik: *Szóllóshegy*, *Sóspatak*, *Újhegy*, *Válylaka és Alsófund*. A 8.-ik plebánia a *forrófalvi*. Ehhez tartoznak: *Kövespatak*, *Klézsa*, *Nagypatak*, *Nagylunkán*, *Dioszin és Nagyszöllős*. *Forrófalván* több van 500 magyar gazdánál, írja Zöld Péter. Jó a szántóföld, jó a szőlőhegy, ízletes gyümölcsfáink vannak, de hogy mi hiányzott nekik, azt bennehagyom Zöld Péter levelében és a diákküzetben, mert nem akarok fájdalmakat okozni azoknak, akiknek ez a könyv kezébe kerül.

Zöld Péter ír egy 9.-ik központról, *Gorzafalváról*. Ez a helység a háromszéki hegyek tövében áll. Fiókegyháza: két mezőváros, *Tátrosz* és a sóbányáiról híres *Okna*, valamint *Petruska*, *Káson és Hersa*. Ír *Milkó* faluról is. Utóbbi mellett a *Milkó* nevű folyócska siet el és egy elpusztult nagyvárosnak, abban egy nagy püspökségnek a romjai vannak Zöld Péter idejében. De ott vannak a husziták is. Nem feledkezik meg Zöld Péter a *Pruth* vize partján, Husz városában éledelő magyarokról sem, akik *Korvin Mátyás* idejében Magyarországról és Erdélyből vándoroltak ide és *Husz* városát alapították.”

El tudjuk képzelni, hogy legközelebbi nyaralásra, sielésre, fürdőzésre nem „olaszba, németbe”, vagy bárhová is menjünk, hanem testvéreinkhez, elmondani nekik, hogy mi sem felejtettük el őket? – De **amikor elmegyünk hozzájuk, tanítványként éljük meg az ottani napokat.**

Iskolánkban egy menekült székely kislánnyal gyarapodott létszámunk. Egy magyar órán a tanárnő mesélt valamit, amiben a váza szót is kiejtette. A székely kislány felállt és tisztelettel mondta, hogy tanárnő kérem, ez nem magyar szó. Nálunk úgy mondják, hogy pohár.

Ezután némi nézeteltérés következtében a kis lány magaviseleti és magyar jegye kárt szenvedett. Soha nem lett volna szabad ennek megtörténnie!

*

BUKOVINAI MAGYAR SZÓJEGYZÉK

MAGYAR

Hogy vagy?
Virradat
Este
Alkonyatkor
Forradalom
Magyarország

BUKOVINAI

Hogy élhetsz?
Szürkönnyet
Napszentülte
Mária harangszókor
Felbojdulás
Túlvilág

Csináld meg!
Bajban vagyok!
Észrevette
Bebörtönöz
Öklöm
Besurran
Nem tudom lerázni
Levelez
Éretlen búza
Göröngy
Tojásivó kotló
Közös-munka
Sovány
Részeges
Megszimatolta
Eressz el, eressz be
Megnedvesít
Disznóság
Gazdag leány
Térdelj le!
Köpeny, szűr, bunda
Kisbunda, szoknya
Házas-ember
Asszony
Menyasszony
Férjoram
Esküvés
Vadházások
Kisasszony
Nagyságos asszony
Mesterasszony
Hány óra van?
Ittak és becsíptek
Kapnék-e valamit pénzért?
Mi az ára?
Tessék az ebédhez!
Féding (a rádiónál)
Rajzszeg
Fejkendő
Ruha

Menj, lásd!
Jaj, végeznek el!
Számátvette
Bérekeszt
Kujakom
Bésuvad
Rám kötült egészen!
Írásol
Lágylelkű búza
Galy
Részeges kotló
Kaláka
Szigorú
Itkányos
Megszentette
Csapj el, csapj bé!
Megvizít
Gamatság
Jó, gúnyás leány
Állj térdre!
Mentáva, szokmány, kozsók
Könyökös bunda, rokolya, krecsán
Ember
Nagy társam
Hazai
Uram a férfi
Hitlés
Hitetlenek
Uriasszony
Küsasszony
Ifjúasszony
Hány órakor van?
Ittak és megkedvesedtek
Pénzért nem csak Isten nevében!
Egy "Isten fizesse"
Jézus hírével nekünk is megvolt!
Zsibbadás
Nyomókáló szegecske
Ruha, vagy ruva
Ruva

Például az *andrásfalvi* fehérnép a következő harmatos versikével énekeli meg *pántlikás*, (azaz *pántikás*) leánykori boldogságát, szemben a gondokkal, amelyek bekötött fejét nyomják asszonykorban:

Addig éltem világomat, míg szél fújta pántikámat!

*A pántika könnyű gúnya, mert azt a szél könnyen fújja,
De a ruva nehéz gúnya, mert azt mindig új gond nyomja!*

*

A bukovinai, moldovai, székelyföldi magyarok megszentelték jelenlétükkel a 'túlvilági' tájakat, ahogyan hazánkat nevezték, s töltötték fel ősi tartalommal Magyarország ünnepeit, hétköznapijait, visszahozva, ősemlékekkel bővítve a magyarországi Karácsonyt két háború viharai között is. A moldvai magyarság szavával élve:

KÖSZÖNJÜK, HOGY MINKET MEGJÁRTAK!

***

Az *Amerikai-Kanadai Magyar Élet* 1979. május 5.-i száma 15. oldalán Ft. Dr. Nagy Mózes számol be csángóföldi útjáról, s néhány mondatát most fel szeretném eleveníteni:

“Arra még gyermekkorom óta emlékeztem, hogy Szucsavától Ajudig, a Kárpátok keleti lejtőin mindenhol lehetett csángókkal találkozni. De azt viszont, hogy hány faluban laktak, s mennyi volt a pontos számuk, soha nem tudtam. Gyermekkoromban arra sem gondoltam, hogy a csángó falvak a Kárpátok legkeletibb lejtőin kezdődtek már, és hogy – ezek szerint – a középkorban az egész Kárpátok magyarlakta terület volt.”

“Már negyven évvel ezelőtt éreztem azt, hogy ennek a csoport magyarnak a nemzeti azonossága rendkívüli tünemény. Hogyan és miért maradtak meg magyarnak? S ha az utolsó évszázadok alatt meg is tudtak maradni, ellenállnak-e a jelenlegi elrománosodásnak? Más részt pedig, ha a külföldi magyar sajtó túlozza is kicsikét, amikor százezerről beszél, ennek a számnak a fele is megdöbbentő valóság lenne. Ezek és hasonló kérdések lakták lelkemet, amikor elhatároztam, hogy a legközelebbi alkalmat megragadván ellátogatok a csángók világába.”

“...Ilyen volt, röviden, amit láttam, hallottam és tapasztaltam. szinte hihetetlen, hogy még mindig léteznek és kitartanak. A harmincas években, édesapám generációjának az volt a véleménye, hogy a moldvai csángók, az állandó elrománosítás miatt, nyomtalanul el fognak tűnni. Ma viszont minden arra mutat, hogy nemzeti erejüket semmi nem tudta kikezdeni. Ha a gyermekek még beszélnek magyarul, az azt jelenti, hogy a szülők még mindig magyarul beszélnek a családban. Ha ezt még akkor is hajlandók megtenni, amikor tiltják, s erőszakkal próbálják megfojtani nemzeti hagyományait, az arra vall, hogy még mindig érdemesnek tartják magyarnak lenni.

F...faluja ötszázestendős! Megéri-e majd az elkövetkezendő ötszáz esztendő? Az utolsó negyven, vagy ötven esztendő megcáfolta egy nemzedék félelmét. Egy nemzetnek életerejét nehéz fölmérni, s ha múltja bizalomra int, jövőjét a reménység biztosítja. Valahol a Kárpátokban egy fiatalember biztatta öcsémet: ***‘Tudja, akarmit is csinálnak, münköt nem tudnak kiirtani.’...***”

“Amikor megérkeztünk Csíksomlyóra, az esti mise éppen vége felé járt. Miután engedélyt kaptam, hogy misézzem, először angolul akartam, majd latinul, a végén – s ez látszott a legtermészetesebbnek – magyarul miséztem, életemben először. Misém alatt is többször gondoltam az elmúlt nap eseményeire, a csángó falvakban töltött órákra, a rövid ideig látott arcokra, a gyermekekre. Milyen sok gyermek volt abban a búcsús tömegben! Talán a sok gyermekkel védekeznek a csángók a jövő bizonytalansága ellen! Bizalmuk és reményük oka,

ellenben, a csíksomlyói Szűz Mária, Erdély 'ékes virágszála', aki nem szűnik érettük és érettünk imádkozni.

.....

Külön fejezetben kellene megőrizni jelen korunk legnagyobb emlékőrzőit: Friedrich Klára és Szakács Gábor rovásírás szakértőket. Munkájuk nyomán nyertünk hazát a hazánkban, munkájuk nyomán el tudjuk olvasni őseink írásbeli üzeneteit. Amint a rovásírás első tudói tábláscskákon vitték szerte az írástudatlan világban ezt a tudományt, hogy többé ne legyen talány és úri cifraság, úgy ma is ez a házaspár, saját erejéből, járja az országot, avatja a helységnevek rovásírásos tábláit országszerte, rendeznek rovásírás vetélkedőket: tanítanak. Áldja meg munkájukat a Jó Isten.

Amíg ők el nem kezdték honmentő munkásságukat, mi voltunk az egyedüli nemzet, melynek saját írása van és nem használja – noha mi adtuk az írás tudományát a világnak. Így fordítottunk hátat őseinknek, tudásuknak. Rovásírásunk teljes mérvű használata honifjúi, honleányi kötelességünk. Iskoláinkba való bevezetése elengedhetetlen követelmény.

Szógyémántok:

István korabeli, régi magyar szavak

(ízeltő):

egyház = templom
kőlab = oszlop
verő = kalapács
hort = agár
kotongárt = pajzs
higy = fülönfüggő
egyveng = testvér
gajd = egy fajta fúvós hangszer, vö: gajdol
ardó = erdőóvó
daróc = erdei munkás
böszörmény = mohamedán bolgár
szaracén = mohamedán bolgár
izmaelita = mohamedán bolgár
peszér = ebasmester, kutyapecér
hőgyész = nyestvadász
gelencsér = fazekas
gerezna = prém
konyár = lovász
födémes = méhész
csitár, csatár = pajzskészítő, fegyvergyártó (csiszár)
mecsér = kardverő, csiszár
márc = méz (?)
soltész = hospes telepítő Felvidéken
kenéz = hospes telepítő Erdélyben
csúf = bolond, bohóc

horgas ín = Achilles-ín
tombolás = templomi tánc (farsangi)
szelindek = masztiff

Nem biztos, hogy ezek Árpád-kori népnevek, de színesítésként megfelelnek:

talján = olasz
polyák = lengyel
tót = szlovák
rác = szerb
francus = francia
ánglis = angol

Kibédi

Kőtség – disznózsir és hús

fuszulyka

paszuly

szikra – egy csöpp

főnépek – primorok = a gazdagok, ők 3 nyilat kapnak

Lófő – primipilus = két nyilas

gyalogos – egy nyilas, kötelezettségek szerint

büntetés – vagyonelkobzás, így lett a szabad székelyből jobbágy

fegyveres – ármálista

fegyveres szolga – darabont, illetve fegyveres darabont – pixidarius

A XIII. században megszűnik a székely katonáskodás és ezek elnevezései.

Közsékely – libertinus

egy porta – 6-10 család

egy család – 5-6 lélek

néhágy – néhány

fejtő -- pamut

Segédkönyvek:

A fejezetben említettek.